Független művelődési és helytörténeti havilap * XIII. évfolyam 3. (552.) szám * 2007. március 15. – csütörtök

HÉTFALU

Szerkesztők: Hochbauer Gyula, dr. Kovács Lehel István

Alapította és szerkesztette (1906–1911): dr. Fekete Endre és Kiss Béla

• **Hochbauer Gyula**

Március 15-től március 15-ig

Két március 15 között mindig gyűjtögetek rég nem olvasott szövegecskéket, melyekkel az ünnep tartalmát szeretném dúsítani.

Első idéni ajánlatomat a Türkösi Római Katolikus Egyházközség irattára őrizte meg. A Brassói Tanács 2805/1848 Hirdetményének tartalma arra vonatkozik, hogy a jobbágyság törvényerejű megszűntetéséhez hűbéres (a Brassó környéki magyar falvak Bodola és Keresztvár kivételével) és hűbérúr (Brassó városa) különféleképpen viszonyult. Természetes is, ugyanis e falvak magyar lakói jobbágyterhektől szabadultak, míg a brassói szász patríciusság gazdasági hegemóniájukat is biztosító előjogaiktól. Ez a helyzet sorakoztatta a szabadságharc idejére végérvényesen két táborba a vidék magyar és szász lakosságát. A románok akkori választásának más okai voltak. Elfogadjuk vagy sem ezeket, de megérthető.

Hirdetmény

Értesülvén a tanács, mi szerint az eddigelé Brassó városának úri hatalma alatt volt helységek több lakói, ámbár az idei ország gyűlési 4-ik törvénycikk, melynélfogva szabad honpolgárokká tétették és minden úri szolgálattétel, dézma adás és díjfizetés alól jövőre felmentették, a Felséges KFö Kormányszék 7273 Urb.243.838. szám alatt költ rendelete folytán közhírré tétetett, bujtogatások által félrevezetve a helyett hogy a' reájok árasztott jó tételeményeket hálával fogadnák és azokkal meg elégednének, azon jogokat és haszonvételeket is, melyek az érintett törvénycikk által a földes úr számára fenntartattak, um. az allodiális, és curiális földeket, malmokat, erdőket, havasokat kocsmárlási jogokat elfoglalni és az illető haszonbérlőket azoknak haszonvételében akadályoztatni szándékoznak: ennélfogva szükségesnek tartja a tanács, az említett helységek lakóit a ki hirdetett kormányrendeletre újra és azon hozzáadással emlékeztetni, hogy senki sem merészelje az illető haszonbérlőket a földesúri földek és jogok használatába háborgatni, - az ellencselekvő az érintett kormányrendelet értelmében mint a közcsend, és rend háborgatója a törvények egész szigora szerint lévén büntetendő.

Egyszersmind komolyan meg intetnek ezen helységek lakói, hogy a tanácsnak és tisztviselőinek rendeléseit, mint eddig, úgy ezután is készakarva és pontosan teljesítsék minthogy az úrbéri viszonyok megszűntetése által a tanácsnak bírósága teljességgel semmi változást nem szenvedett és szilárd határozata a tanácsnak a fejedelem és a haza iránti kötelességének teljesítésében minden engedetlenséget, vagy ellenszegülést szigorúan megfenyíteni és általában a köz csendet és rendet fenn tartani.

Költ Brassóban Június 28-án, 1848-ban.

*

A második szöveg egy negyvennyolcas honvéd nekrológja. Tartalmas, pontos. Közlése után 104 esztendővel is olvasható. Műfajilag szabályos. Üzenete sokrétű. Kerek élettörténet. Hatását nagyrészt szerkezete működteti. Mintaértékűnek is tekinthető.

Nagy idők tanúja. *Horváth Péter gépkezelő, negyvennyolcas honvéd, ma reggel 4 órakor elhunyt 73 éves korában. 1830-ban született és 18 éves korában azok közé sorakozott, akik a harcmezőre siettek, hogy megvédelmezzék a magyar szabadságot. Mint közhonvéd szolgált a 11-dik honvédzászlóaljnál, és végigharcolta mindazokat a csatákat, amelyeket Bem küzdött, Piskinél, Segesvárnál, Nagyszebennél stb. A piski-i hídnál lábán, Nagyszeben bevételénél fején kapott sebet. Tagja volt a brassói honvédegyesületnek, amely zászlótartójává választotta, s mint ilyen minden nemzeti ünnepélyünkön megjelent a honvédegyesület zászlójával, s utolsó perceiben is az volt egyik legforróbb vágya, hogy bár legalább a március 15-dikének évfordulóját érhetné még meg. Nem érhette meg, elment bajtársai után, özvegyet és 7 gyermeket hagyva maga után, kik közül 3 leánya férjnél van, 4 fia közül Horváth Péter tanító Alvincen, Károly honvédszázados Besztercén, Sándor ügyvédi írnok, József szabómester. Temetése a Jancsi-sor 7 szám alatti lakásáról hétfőn d.u.3 órakor lesz a református temetőbe. Nyugodjék békében!* (Brassói Lapok: 1903/57. sz.)

*

A harmadik ennek folytatása a következő lapszámban.

Negyvennyolcas honvéd temetése. *Ma délután temették el Horváth Péter 48-as honvédet. A nagyszámú közönség soraiban ott láttuk a városunkban élő 48-as honvédeket Koós Ferenc kir. tanácsos, ny. tanfelügyelő vezetése alatt. Midőn a halottas menet a honvédlaktanya előtt elhaladt, az őrség fegyverbe állt és tisztelgett. A temetőben Péchy Árpád ev. ref. lelkész mondott szép és megható beszédet.*

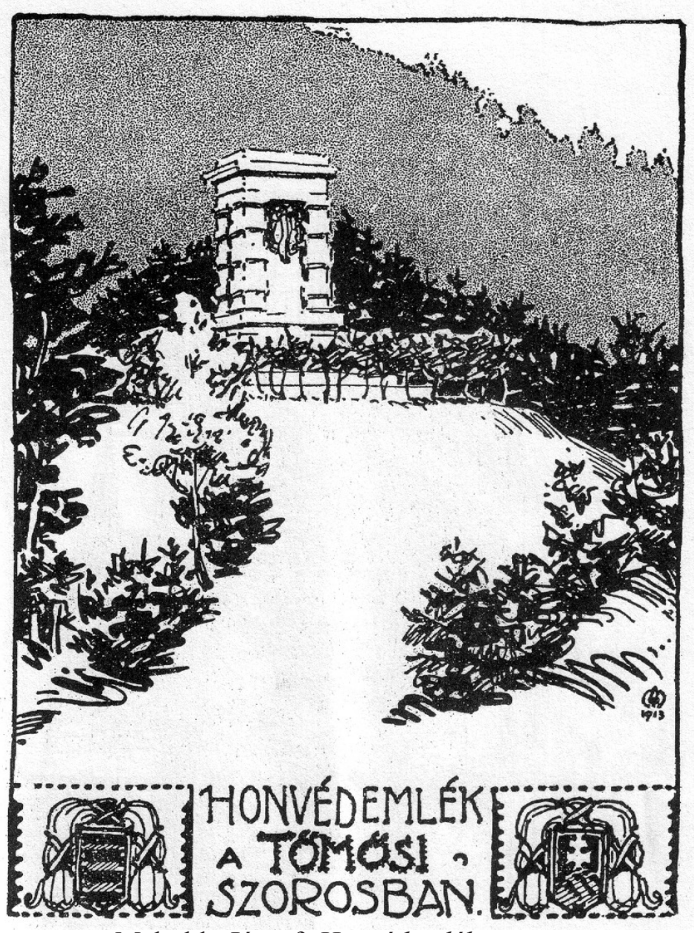

Makoldy József: *Honvédemlék a tömösi szorosban*, grafika, 1913

*

A negyedik szövegecske több tartalmi eleme az idei tömösi március 15-e ünnepébe kérezkedik. Ugyanis a tömösi csata egyik szabadságharcos zászlóalja a 86. honvéd zászlóalj volt. Parancsnoka Tuzson János őrnagy. A zászlóalj zászlaját 1848 november 16-án szentelték fel Budapesten. A zászlóanya Kossuth Lajosné Meszlényi Terézia volt, aki a zászlóra tűzött volt egy „nehéz selyemből készült széles nemzetiszínű szalagot", végén csüngő ezüstbojtokkal. E zászló alatt vettek részt a 86. zászlóalj honvédjei a tömösi, kökösi, eprestetői, ojtozi és nyergestetői ütközetekben. *(E forrásom helye hadd maradjon még egy esztendeig az én titkom.)*

*

Az ötödik szöveg az értékek viszonylagosságára figyelmeztet, hiszen az áruló – hős megitélés csupán nézőpont kérdése. A Gebauer-kérdést időszerűsíti egy román szöveg (Vasile Oltean, Alcibiade Kivu: Monografia oraşului – staţiune Predeal. 2001, 17. l.). Noha ez a leírt események közötti összefüggéseket nem láttatja, s érthetetlen, hogyan időzíti a március 20-a körüli első tömösi csata eseményeit február 20-ra, mégis érdekes, mert román szempontból értékel, s rávezethet, hogy az akkori eseményeket ne egyoldalúan szemléljük.

„Miután báró Puchner tábornok, Erdély kormányzója az akkor Bukarestben tartózkodó Lüders marsalltól, a muszka seregek parancsnokától segítséget kér, hogy Brassót és Nagyszebent megvédje a magyaroktól, ismét hadszíntérré válik Predeál. 2680 gyalogossal, 430 ulánussal, 190 kozákkal indult Bukarestből Brassóba. A kolostorba és a predeáliak házaiba „megfigyelőket" szállásoltak. Arról értesülvén, hogy a székelyek Brassót fenyegetik, 1849 február 2-án, 3-án és 4-én az oroszok Brassó felé indulnak, ahol Schurter csapatai mellett román és szász gárdistákat találnak. Ekkor Predeált Brassóból Bukarest felé menekülő románok népesítették be. Február 20-án farkasordító hidegben a predeáli hegyek lábához érkeztek Engelhardt osztrák csapatai, másnap pedig az oroszok. A tömösi vám vesztegzáránál komoly összecsapás volt a magyarok és az osztrák Null dandárja között."

(Folyatatása a 2. oldalon.)

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2007. * ISSN 1582-9006 *

• **Hochbauer Gyula**

Egy 6 évtizede írt jegyzőkönyv

(Folytatás előző lapszámunkból.)

Méliusz József író a MNSz országos központja és a Romániai Magyar Irószövetség nevében üdvözölte a jelenlevőket, majd A magyar írók és a pedagógia címmel tartott nagytávlatú előadást arról, a múltban hogyan kakcsolódtak be az írók a nép nevelésének munkájába és ma is hogyan kívánják teljesíteni ezt a feledatukat.

A Romániai Magyar Irószövetség – mondotta – kiáltványban fejezte ki és szögezte le a magyar írók állásfoglalását a 2.000.000 magyar helyzetével kapcsolatban. Ez a helyzet, ha borus képet mutat is ma, biztató távlatokat nyít a jövőre, és ezt a demokrácia nyújtja a magyar nép számára. A kiáltvány határozottan utal arra, hogy magyar népünknek megvan a lehetősége a felemelkedésre. Végül a magyar írók határozottan kiemelik kiáltványukban, személyszerint egyenkint és együttvéve támogatják az MNSz-t a választási küzdelmében és az egész magyar népet ott kívánják látni az MNSz oldalán. Tisztázódott, hogy az írónak szakítani kell a reakcióval, hogy a magyar író nem állhat a háborús uszítók oldalára. Nem azonosíthatja magát azokkal, akik a nép ellen vannak. Azok mellett áll a magyar író akik a népi igazságokért harcolnak.

Nagyfontosságú a magyar íróknak a döntése. Azért a háborúra uszító, pusztító erőkkel még nem végeztek teljesen. Ezek ellen tovább kell folytatni a harcot. Ennek a harcnak a kimenetelétől függ a magyar nép sosa, fejlődésének lehetősége.[...]

„A magyar írók gyögeres hitét tolmácsolom - modotta az előadó - amikor bizunk a nevelőkben. Kezükben a nevelés kulcsa. Az íróknak ugyanaz a feladatuk. A közszellem demokrata megújítása és a népszeretet megerősítése. Erdélyi hagyományaink is ezt tanítják."

A magyar író a múltban is a nemzet nevelője volt. Legnagyobbjaink a népből jöttek. Apáczai Csere, Bacsányi, Petőfi, Ady és a többi nagy népünket nevelő író a demokrácia előharcosa is volt egyúttal.

12 órától a jelenlevők a Scherg gyárat látogatták meg.

Tompek József tanár a Bukarestben szept. 15-20-ig tartó tanári demokratikus átképző tanfolyamról számolt be.

Ismertette Serban Voinea „Az intellektuelek és a demokrácia" c. előadását. [...]

Voici profeszor a sovinizmusról tartott előadást. [...]

Manolache inspector a kultura és a sport egyesületekről beszélt. Az új nevelés célja az iskola és az élet közti harmónia létesítése. Olyan embereket kell nevelni, akik értékelik a demokráciát. Iskola kórusokat kell létesíteni, ezek pedig gyári munkások ünnepein is lépjenek fel. Különös figyelmet kell szentelni a gyárak látogatására.

Gh. Apostol a szindikátusok történetét ismertetve kihangsúlyozta, hogy a manuális és intellektuális munkás között szoros kapcsolatnak kell lennie.

Zapan egyetemi tanár a szakképzésről tartott előadásában hangsúlyozta, hogy a szakképzést már az egységes gimnáziumban kell megkapja a tanuló, s a további nevelésben ezt kell kifejleszteni.

Az előadást követő megbeszélésből kitűnt, hogy az ott összegyűlt román és magyar tanárok közt nyoma sem volt a „ Vorbiţi româneşte!" erőszakos soviniszta szellemének. [...]

A román nyelv tanítása az anyanyelvi írás-olvasás megtanulása után, a III. elemi osztályban kezdődik, azért mert egyszerre két írás-olvasást nem lehet és nem is szabad tanítani. A román nyelv minél tökéletesebb elsajátítása életszükséglet népünk számára, mert számarányunkhoz mérten csak így képviseltethetjük magunkat versenyképesen a közigazgatásban.[...]

Tanfolyam második napján Kiss Béla csernátfalusi evang. lelkész, teológiai tanár *Hétfalu története* címmel tartott előadást. Bevezetőjében kihangsúlyozta, hogy a mai értekezlet korszakalkotó erdélyi magyarságunk szempontjából. Az MNSz öntudatára akarja ébreszteni a magyarságot. Az öntudatra ébresztésben a nemzet napszámosaira, a tanítóságra hárul az oroszlánrész. Olyan lesz a jövő társadalma, amilyenné a tanítóság neveli. Nekünk igazi népi értékeken alapuló társdalmat kell kialakítanunk. Ezek után rátért a csángónép történetének ismertetésére. Földjükről Endre király úgy emlékezik meg mint puszta és lakatlan földterületről, melyen keresztüljöve a határon túli besenyők, kunok, türkök és más keletről jövő vándornépek támadták Erdély népét. Ide először előőrsöket küldtek, kik a Pancsón és Esterén felállított lármafákkal jelezték a székelységnek a betörni készülő ellenség közeledtét. Ez az előőrség Csernátfalu felszegi részén telepedett meg. Itt egy kápolnát építettek Szent Mihály arkangyal tiszteletére. Később a szaporulat folytán terjeszkedni kezdtek s településüket a Cserna /fekete/ vízről Csernátfalunak nevezték el. Lassan, ahogy szaporodott a lakosság, kialakultak a szomszédos küszégek is. Sokat szenvedtek a minduntalan betörő tatároktól, kik többször felégették a csángó falvakat, lakóit pedig lemészárolták. Nem kerülték el falvainkat a török hordák sem. Maga a törökverő Hunyadi János is harcolt ellenük e földön. A bucegi csata emlékére emeltette a pürkereci templomot. A csernátfalusi templomnak pedig egy kelyhet adományozott. *(Folytatjuk.)*

• **A kisújszállási Arany János Gimnázium mondaíró pályázatára beérkezett anyagokból**

A Nagykő-havas

A hegyekben lakott egy óriás. A hegy lábánál volt egy falu, amelynek a népe rettegett az óriástól.

Egy nap ezt mondja anyjának a fia:

– Édesanyám, én kimászom arra a hegyre és szembeszállok az óriással.

– Fiam, hogyha úgy gondolod, hogyha ezt akarja a szíved, akkor tedd meg – mondta pityeregve az anyuka.

Havas János nekiindult az útnak. Amikor a hegy csúcsára ért, elkezdte kiáltani az óriás nevét: Antal!

Az óriásnak egy különleges tulajdonsága volt: akit megérintett, az menten kővé változott.

Szegény Janinak még arra sem volt ideje, hogy felkapjon valamit a földről, mert az óriás megérintette az ujja begyével. Havas János kővé változott.

Pár év múlva azt mondja János testvére édesanyjának:

–Anyám, bosszút akarok állni bátyámért.

– Fiam, hogyha így gondolod, hogyha ezt akarja a szíved, akkor tedd meg – mondta majdnem sírva az özvegy –, te vagy az utolsó fiam.

Amikor felér a csúcsra a másik vakmerő Havas, éppen úgy cselekszik mint öccse és észreveszi, hogy egy különleges ember formájú kő van mellette. Antal rá akart szökni, de a bosszúálló megpördült a sarkán és a tőrt épp az óriás szívébe szúrta. Ekkor a különleges kő elkezdett nőni, és az emberformából közönséges, de hatalmas kőszikla lett.

Amikor a győztes leért a faluba, elmesélt mindent a népnek, és a nép Havas János tiszteletére azt a követ Nagykő-havasnak nevezte el.

Kedves Szilárd, VII. o. Négyfalu

*

Testvériskolák Arany-napjai Kisújszálláson

Február 28. és március 4. között a négyfalusi Zajzoni Rab István Középiskola 16 diákja és 4 tanára a kisújszállási Arany János nevét viselő testvériskolája meghívására – a négyfalusi városi tanács és a polgármesteri hivatal támogatásával – részt vett az ottani suli-napokon.

Szerda reggel indultunk Kisújszállás felé autóbusszal. Mindenki nagyon izgatott volt, de boldog is, mert végre eljött az a nap, amikor újból meglátogathattuk Kisújszállást. Estére érkeztünk oda. Mindenkit vendégfogadó családok szállásoltak el.

(Tomos Abigél, VI. o.)

• **Hochbauer Gyula**

Március 15-től...

(Folytatás az 1. oldalról.)

„A magyarok felgyújtván a tömösi erdőt Predeál felé való visszavonulásra kényszerítették az osztrákokat, ahol folytatódott a harc. Az erődítés alatti Ruja néven is ismert fogadó hamuvá égett. A Turchn vezette III. osztrák zászlóalj és két század határőr jelenik meg a predeáli Vlădetului erdőből. A harcnak 186 osztrák katona esett áldozatul. Az erdőben rejtőzködő menekültek teljes vagyona Bem székelyeinek prédájává vált. Több mint 100 házat fosztottak ki. Kiss Sándor ezredes 4000 katonával s néhány ágyúval megszállta Predeált és a tömösi szorosokat itt várván a muszkákat. Június 7/19-én csaptak össze először az oroszok és a magyarok, előbb fent Predeálon, majd a Predeál élén, ahol elesett Ion Costin ezredes az I. kozák (beszarábiai román) hadtest parancsnoka [...]. A predeáli Proca-t és Zangur-t kalauzként használták az osztrákok. Ezek megmutatták nekik a Rozsnyó völgye titkos ösvényeit, ahonnan meglepték a magyarokat és elkergették őket..."

• **Piroska János:** *Amit a természet itt mutogat*

Pürkereci kövületek

A falu dél-keleti részén, a Fenyős mögött, a Csorgónak nevezett forrástól nem messze található egy ma már felhagyott mészkőbánya.

Ennek közelében egy kb. 200 köbméter térfogatú mészkőtömb figyelhető meg, melynek kerülete körülbelül 400 m.

A kőtömb gazdag korallfaunát tartalmaz valamint a korallok között élt pörgekarúak (Brachiopoda, Pachiodonta) és rákok (Crustacea) kövületeit.

Lapszámunkat az Illyés Közalapítvány támogatta.

Lapszámunkat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatta.

• **Hochbauer Gyula, Mezei Zsófia:** ***Honismeret***

Honismereti lecke március 15-re

Többféleképpen is olvashatja a mellékelt térképet. Próbálja megkeresni a jobb alsó sarok jelmagyarázatai szerint tetszés szerint a csaták színhelyeit, vagy a síremlékeket, emlékműveket, vagy az eseményekkel kapcsolatba hozható tereket vagy egyebet a megadott jelek segítségével. Ezután a jelben megadott szám alapján keresse meg a megszámozott tartalmi lajstromban a megfelelő tartalmakat és olvassa el.

Ha türelme van, munkája eredményeként összeállhat a szabadságharc barcasági eseményeinek egyfajta képe.

Ha nincsen ennyi ideje vagy türelme, rajzoljon meg egy kört Brassó, vagy Négyfalu, vagy Hétfalu, vagy bármely más tetszés szerint kiválasztott helység körül, majd keresse a számozás alapján ennek a tartalmát a számozott tartalmi lajstromban. Esetleg segítségül fordulhat a jelmagyarázathoz is.

Persze, ezután már az is következhet, hogy jártában-keltében egy-egy pillantást is vessen az azonosított tartalmakra. Igaz, hogy hosszú időre elnyúló feladat ez, de a nagyját elvégezve azon kaphatja magát, hogy a személyes és családi ünnepek mellé érezni kezdi közösségi ünnepként március 15. lényegét.

*

Feladatok 8–10 éves gyerekeknek:

1. A térkép alatti számozott tartalmakból írjatok a térkép helynevei mellé olyan személyneveket, amelyek kapcsolatba hozhatóak az illető hellyel!

2. Ha olyan településen élsz, ahol számon tartják a szabadságharcban résztevők nevét, nagyszüleid segítségével, a családi szájhagyomány alapján próbáld közöttük őseidet azonosítani.!

3. Kérjétek meg szüleiteket, nagyszüleiteket, vagy tanítóitokat, hogy kiránduljatok olyan helyekre, amelyekkel kapcsolatos 48-as történeti mondát őriz a közösség emlékezete!

4. Ha abban a temetőben, ahol Halottak napján világítani szoktatok, van 48-as emlékmű vagy honvéd sírköve, égess el ott is egy szál gyertyát!

*

Feladatok 11–14 éves gyerekeknek:

1. Végezd el bármelyik kisebbeknek is ajánlott feladatot, ha kedved tartja!

2. Szervezzetek kerékpártúrát valamelyik kiválasztott emlékhelyre! Olyan útvonalat is kiválaszthattok, amely több a szabadságharc helyi eseményeivel kapcsolatos helyet összeköt.

3. Készítsetek fotókat az előbbi javasolt feladat végzése közben, és minden olyan március 15-én amelyen részt vesztek! Gyűjtsétek külön albumba ezeket!

*

Feladatok 15–18 éveseknek:

1. Szervezzetek kirándulásokat a szabadságharc környékbeli csatáinak helyszíneire. Megfelelő könyvészet alapján próbáljátok elképzelni a helyszínen a hajdani csatákat.

2. Készítsetek fotókat a fontosabbnak tartott helyeken!

3. Készítsétek el valamelyik megrongált síremlék, vagy emlékmű restaurálási tervét, majd miután terveteket megfelelő szakemberrel megbeszéltétek, pályázzatok a rendbetételhez szükséges anyagi fedezetre a megfelelő intézménynél!

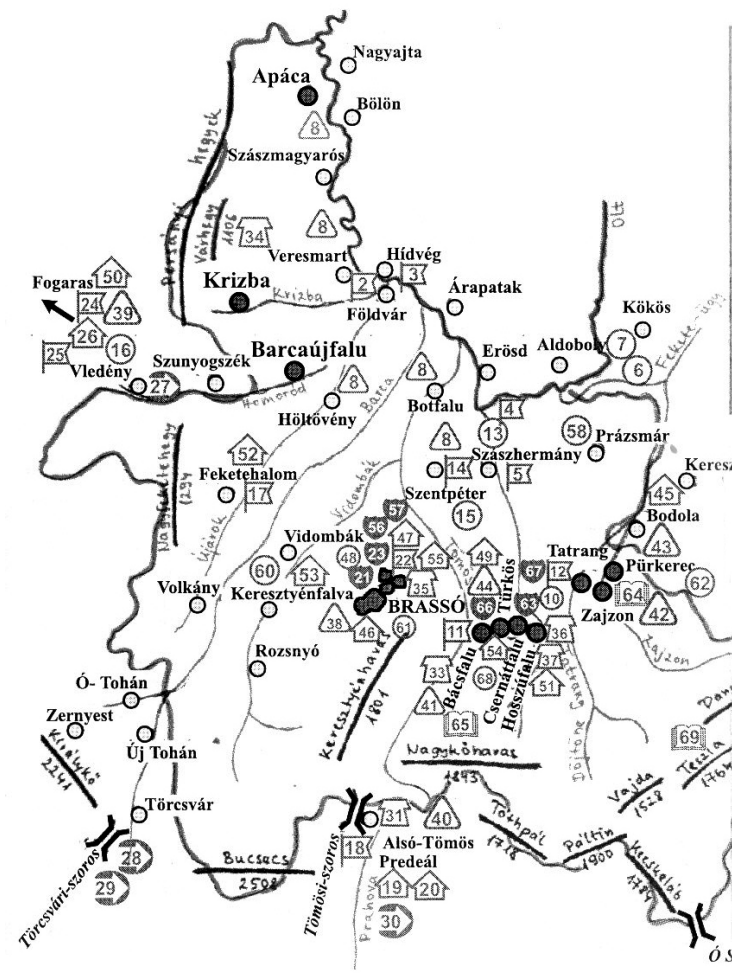

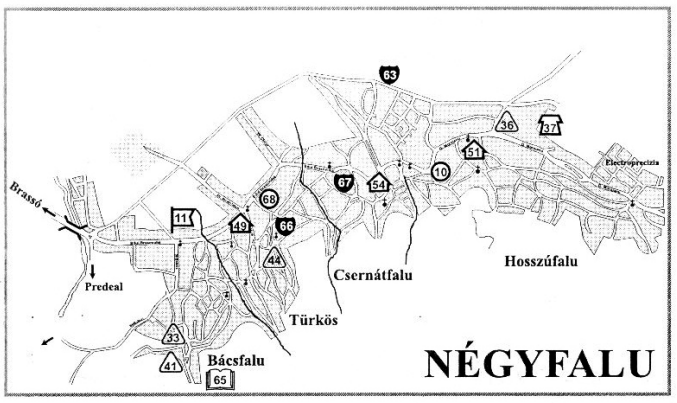

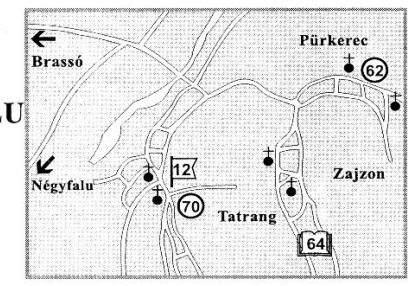

1 Csaták színhelye
2 Ahol seregek vonultak:szorosok, átjárók
3 Síremlékek . Emlékművek
4 Temetők
5 Eseményekkel kapcsolatba hozható épületek
6 Az eseményekkel kapcsolaba hozható terek
7 A településnél tovább nem pontosítható események színhelye
8 48-cal kapcsolatba hozható helynevek, helyhez köthető szájhagyomány

1. Bodzavámán a laktanya körül volt a szabadságharc első jelentősebb barcasági fegyveres összecsapása 1848. nov. 23-24-én.
2. A Földvár Hídvég közötti Olt híd körül több különböző méretű fegyveres összecsapás volt: október 20-án, november 29-én, december 5-én, december 24-én.
3. A székelyek itt próbálták ki először csatában Gábor Áron ágyúit dec. 24-én.
4. Az Aldoboly és Szászhermány közötti Olt hídon vonultak Szászhermányra jelentős székely erők december 5-én.
5. A szászhermányi templomerődöt december 5.-én ostromolták és vették he a székely csapatok.
6. A kökösi hídon átkelve támadták Prázsmárt a székelyek december 5-én.
7. Bikfalvánál is jelentős székely csapatok vonultak a Barcaságra december 5-én.
8. December 5-én a székely csapatok lerohanták, elfoglalták és megsarcolták Botfalut, Szentpétert, Höltövényt, Szászmagyarost, Szászveresmartot.
9. December 8-án a Kossuth-huszárok megtámadták a hétfalusi románokat.
10. December 14-én a barcai román népfelkelők megtámadták a hétfalusi magyarokat súlyos károkat okozva nekik.
11. December 23-án Bácsfaluban alakult ki szabályos csata a román népfelkelők és a hétfalusi magyarok között. Ez alakult át a Véres Karácsonyá.
12. December 17-én a Négyfalun átvonuló román népfelkelűk és egy székely hadoszlop között szabályos csata fejlődött ki Tatrang bejárata előtt.
13. Január elején Sárosy huszáraival bevette és felprédálta Szászhermányt.
14. Itt ütköztek meg először székely és orosz csapatok: Szászhermány és Barcaszentpéter között febr. 4-én.
15. A Lempesről ágyúzták az oroszok a székely csapatokat.
16. Március 17-én Czetz János hadosztálya elfoglalta Vledényt.
17. 1849 március 18- án a Feketehalom és Vledény közötti hágón, az ottani Pojána előtt bontakozott ki a feketehalmi csata.
18. A Tömösi-szoros Prcdeáltól Malomdombig az 1849. március 20-i és az1849. június l8-20-i csaták színhelye. Június 15-én Bem szemlézett a szorosban.
19. A predeáli Szkid kolostornál kezdődött a csata június 18-án.
20. A volt határ Predeálnál – eddig űzték Bem csapatai Van der Nülléket március 21-én.
21. Az Akasztófa-domb alatt ütöttek tábort a június 20-án Brassóba érkező császári-orosz csapatok.
22. A brassói fellegvár, amelyet július 20-22-e között hősiesen védett Tóth Samu százados vezénylete alatt a magyarszász őrség az ostromló orosz túlerővel szemben. Itt tartották fogva a barcasági magyarság agyagfalvi küldötteit. A Fellegvárba látogatott június 14-én második brassói tartózkodásakor Bem József.
23. Az Imrich-féle kertből ágyúzták az oroszok a Fellegvárt.
24. Június 30. a Fogaras és Mundra melletti összecsapás.
25. Július 11. a mundrai csata, melyben részt vesz a hétfalusi 126. zászlóalj 1.,2.,3. százada is.
26. A csata végén a fogarasi várba húzódott vissza a honvédsereg egy része.
27. A Sárkány-Szunyogszék átjárón hozott Fogarasról 5 ágyút 3000 román népfelkelő.
28. Január 21-én Schurter vezérőrnagy, 5 román határőrszázaddal és szabadcsapatokkal a Törcsvári szoroshoz vonult.
29. A Törcsvári szoroson menekültek március 19-én Heydte csapatai Havasalföldre; június 20-án Engelhardt Törcsvárnál nyomult a Barcaságra (előlük vonult vissza a 126. zászlóalj 2. százada is). Július 14-15-16-án császári seregek vonultak a Barcaságba a Törcsvári szoroson.

(Folyatatása a 4. oldalon.)

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2007. * ISSN 1582-9006 *

• **Hochbauer Gyula, Mezei Zsófia:** ***Honismeret***

Honismereti lecke március 15-re

(Folytatás a 3. oldalról.)

30. A Tömösi szoroson vonult ki Calliani március 19-20-án, és be Engelhardt február 1-én, Lüders osztrák-orosz serege június 18-20-án, majd ki 1849. július 22-én az oroszok Hétfalun át a Tömösi szoroson.
31. A tömösi emlékmű a Magyarvárnál az 1849. jún. 18-20-i csaták emlékműve.
32. Bodzavámán a vám temetőjébe hantolták el a 13 itteni csatában elesett háromszéki székely határőrt.
33. Borcsa Mihály síremléke a bácsfalusi temetőben.
34. Szemerjai Károly (valódi nevén Demeter Károly) síremléke a krizbai temetőben.
35. Koós Ferenc síremléke a brassói református temetőben.
36. A Véres Karácsony emlékműve a hosszúfalusi temetőben.
37. A Véres Karácsony emlékére ültetett 51 hársfa a hosszúfalu-alszegi temetőben.
38. A brassó-bolgárszegi katolikus temetőben Bereczky százados sírját nem jelöli síremlék.
39. A mundrai csatában elesettek emlékét sem őrzi síremlék.
40. A tömösi csatában elvérezettek egy részét a szájhagyomány szerint a jelenlegi alsótömösi katolikus kápolna tömegsírjába helyezték.
41. A Véres Karácsony 17 bácsfalusi áldozatát az itteni evangélikus templom kertjébe hantolták el. Rájuk emlékeztet az ide felállított emlékmű.
42. A háromtalusi temetők közül csak a zajzoniban felállított kopjafa őrzi itteni áldozatok emlékét.
43. A bodolai temetőben sem őrzi jel az itteni áldozatok emlékét, de itt áll két volt honvéd s1rköve: a Benke Józsefé meg az Orbán Józsefé.
44. A türkösi római katolikus temetőben sem őrzi jel a Véres Karácsony ide eltemetett áldozatainak emlékét. Két áruló testét is itt fogadta be a föld.
45. A bodolai Béldik udvarházait azért dúlták fel a hétfalusi románok, mert védelmet nyújtottak az előlük menekülő hétfalusi magyaroknak dec. 17-én.
46. A Szászhermányi-Szentpéteri csata után katonai kórházzá alakították a Római Katolikus Főgimnázium (ma Áprily Lajos Középiskola) épületét.
47. Bem Józsefet március 20-tól 21.-re virradó éjszakára a Christoph-házba szállásolták el. E ház erkélyéről olvasta fel Brassó polgáraikhoz fordulva nevezetes háromnyelvű kiáltványát.
48. 1849. június 10-én csak egy ügyeskedő szász ácsmesternek köszönhetően nem vitték el a Fekete- templom harangját Kézdivásárhelyre ágyút önteni belőle.
49. A türkösi kúrián sorozták be a 126. zászlóaljba jelentkezőket.
50. A fogarasi vár laktanyájába szállásolták el a 126. zászlóalj 1., 2., és 3. századait.
51. A hosszúfalusi Kúriába szállásolták el egyetlen éjszakára a Bern csapatai elől menekülő Puchner főtisztjeit. A vele átellenben levő, Háromszékre vezető utcát levágott fákkal eltorlaszolták és az ágyúkat a Kúria előtt lövésre felkészítették.
52. Feketehalom vártemplomába zsúfolták (a tömösi csata után) a magyar hadifoglyokat.
53. A barcasági hadműveletek alkalmával ejtett magyar hadifoglyokat (kivéve a magyar parancsuralmi időszakokat) Brassóban a Fekete- kaszárnyában őrizték.
54. A jelenlegi négyfalusi tanácsház Csernátfaluban hajdan azé a Bereczki Annáé volt, aki lányával Kossuth Lajos szemfedőjét, fejpárnáját és halotti leplét hímezte.
55. A brassói tanácsházára az események alakulása szerint hosszabb-rövidebb időre fel-felhúzták a piros-fehér-zöld zászlót is.
56. Február 2-án az Engelhardt császári-orosz tábornok vezette többezres orosz sereg énekkel vonult be a brassói Tanácstérre. A Tanácstéren fogadta Bemet és tisztikarát Brassó vezetősége 1849. március 20-án. Ugyanitt nyilvános istentiszteleten ünnepelték meg május 17-én Magyarország függetlenségét.
57. A Sétatéren tartották a Tömösi szoroson március 20-án betört osztrák-orosz seregek parádés díszszemléjüket.
58. Prázsmáron szervezték december 15-én az ellenforradalmi erők a barcai települések gyűlését, amelyen kinyilatkoztatták, hogy elismerik V. Ferdinánd magyar királyt és a felelős magyar királyi kormányt.
59. Földváron tartották december 28. és január 20. között azokat a császáriak és szabadságharcosok közötti tárgyalásokat, amelyek az árapataki szerződéshez vezettek.
60. Vidombákon jelentette Brassó város küldöttsége Bemnek és vezérkarának (március 19-én), hogy Brassó kapui feltétel nélkül nyitva állnak seregei előtt.
61. Brassóban jelent meg Bem rendeletéből a Brassói Lap, a Kronstadter Zeitung és az Espatriotul.
62. December elején a székely szabadságharcosok Pürkerecen (a templom melletti egyik dombon) is ideiglenes tábort ütöttek.
63. A csernátfalusi halmoknál eskették fel a fogarasi román népfelkelők (okt. 28-án) a császár hűségére Hétfalu férfilakosságát.
64. A Muszkaasztal – a tömösi csata után a környéken állomásozó orosz csapatok itt „vendégeltették meg" magukat Háromfalu magyarságával.
65. A Kőba völgyébe menekültek a bácsfalusi és a türkösi magyarok az 1848 karácsonyi mészárlások elől.
66. A türkösi Liváda-kert, a falu között akkori szabad tér, ahol a l26. zászlóalj gyakorlatozott.
67. Kossuth-tér volt a századfordulón rövid ideig a jelenlegi Négyfalu főterének neve.
68. A szájhagyomány szerint a türkösi evangélikus lelkészi lak kertjének rózsaszirmaival töltötték Kossuth Lajos halotti fejpárnáját. A türkösi evangélikus templomkertben emlékkő hirdeti a szabadságharc itteni vértanuinak áldozatát.
69. A Világosi fegyverletétel után Miklós Samu és György évekig a Csukás körüli hegyekben bújdostak s a vérdíj ellenére sem akadt hétfalusi magyar, aki feladta volna őket a megtorló osztrák hatóságoknak.
70. Tatrang egy részét felégették a Véres Karácsonykor.

• **Hochbauer Mária:** ***Utcáról utcára (Helyneves barangoló Négyfaluban)***

A B o r n a - l i k

A régi patika a Borna-lik bejáratánál, jobb oldalán, a tűzfalon most is kivehető a Gyógyszertár felirat.

Hosszúfaluban a volt evangélikus kultúrház (1921 és 1929 között evangélikus középiskola, 1990 után nyomda) és a régi patika közti, mezőre vezető keskeny szájú utca neve. Előtagja a borona a nyelvjárási borna alakját őrzi. Ezen az utcán mentek ki a mezőre bornálni, azaz boronálni. Alaptagjában a lyuk közszó nyelvjárási lik alakja él.
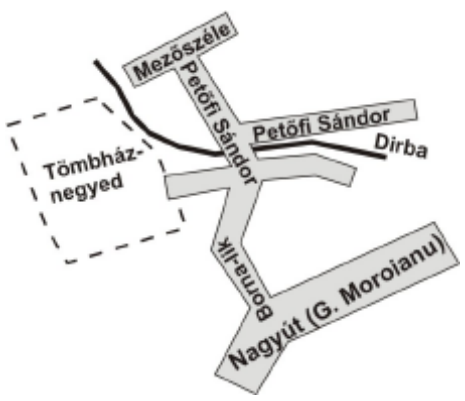
Az utca mai hivatalos neve Petőfi Sándor utca. A helybeliek maguk között nem ezt, hanem a Borna-likat használják. A mai név – noha a kevés új magyar vonatkozású négyfalusi utcanév egyike – hagyományos névhasználatot zavar, mivel hogy két egymásba nyíló utca (Borna-lik és Alsó-Új utca) közös neve lett, és megszűntet agy funkcionális nevet.